

De perfins van Rusland (2)

(D. Scheper; uit: Perfinpost nr. 44, feb. 1998)

In Perfinpost 43 heb ik u iets verteld over het gebruik en de achtergronden van firmaperforaties in gewone Russische postzegels.

In het nu volgende artikel wil ik een ander terrein van de Russische perfins belichten. En wel de firmaperforaties in postzegels voor de Russische postkantoren in het buitenland.

Daarbij maak ik onderscheid tussen de perforaties in zegels voor de Russische kantoren in het Ottomaanse rijk (de Levant) en die voor de postkantoren in China.

Russische postkantoren in het Ottomaanse rijk

Het ontstaan van Russische postkantoren op Ottomaans grondgebied is een gevolg van handelsafspraken die al vroeg in de achttiende eeuw werden gemaakt tussen de Ottomaanse heerser en westerse mogendheden (waaronder Rusland). Deze afspraken moesten de handelscontacten verbeteren en een regelmatig en veilig postverkeer garanderen.

De basis daarvoor werd gelegd in het vredesverdrag van Passarowitz op 21 juli 1718. De Ottomaanse sultan had - als verliezer van de oorlog - overigens weinig keus om zich tegen de verdragsbepalingen te verzetten. Naast een omvangrijk verlies aan grondgebied moest hij binnen de grenzen van zijn eigen rijk instemmen met de vestiging van buitenlandse koeriersdiensten.

Vanaf 1721 onderhouden Russische koeriers te paard een geregelde dienst tussen Sint Petersburg en Constantinopel. Op Ottomaans grondgebied worden ze begeleid en beschermd door soldaten van het Turkse keurkorps, de Janitsaren. Hoewel in 1748 het eerste Russische postkantoor wordt gevestigd in Constantinopel, hebben de koeriersdiensten in het begin met veel tegenslagen te kampen.

In 1783 sluiten Rusland en Turkije een verdrag om de bestaande handelsbetrekkingen te verstevigen en om betere voorzieningen te treffen voor het reizen en rusten van de postkoeriers.

Een aanzienlijke toename van het postverkeer is het gevolg en in 1799 worden ook in Jassy en in Boekarest Russische postkantoren geopend.

Vijftig jaar later, in 1840, zijn er vaste posttarieven en duurt de koeriersdienst tussen de Russische grens en Constantinopel slechts tien dagen! Op hun tocht passeren de koeriers 41 'stations' waar zij kunnen rusten en hun paarden wisselen.

Deze postdienst wordt tussen 1853 en 1856 onderbroken door het uitbreken van de Krim-oorlog.

De Krim-oorlog

Aanleiding voor deze oorlog is een twist tussen Rusland en Frankrijk over de sleutels van heilige plaatsen in het Ottomaanse rijk.

Onder de invloed van Rusland als beschermheer van de orthodoxe christenen waren diverse heilige plaatsen in Palestina, die eerst in r.k. handen waren, onder toezicht van Grieks-orthodoxe geestelijken gekomen. Dit was zeer tegen de zin van Frankrijk, dat opkwam voor de rechten van de r.k. inwoners van het Ottomaanse rijk.

Toen Lodewijk Napoleon in 1852 van de Sultan bedong dat de sleutel van de kerk in Bethlehem in r.k. handen overging, was dit voor tsaar Nicolaas I onverteerbaar. Deze stuurde zijn generaal naar Constantinopel met een ultimatum waarin hij o.a. genoegdoening eiste voor de heilige plaatsen. Toen Turkije (gesteund door Engeland en Frankrijk) vervolgens eiste dat Rusland de Donau-vorstendommen zou ontruimen, was de Russisch-Turkse oorlog een feit.

De naam Krim-oorlog is ontstaan omdat een belangrijk deel van de oorlog (tussen Engeland en Rusland) zich afspeelde op het aan de noordkust van de Zwarte Zee gelegen schiereiland de Krim.

De R.O.P.i.T. en de post in de Levant

Na de Krim-oorlog wordt de reorganisatie van de Russische post in Turkije in 1857 toevertrouwd aan de ROPi.T., de in Odessa gevestigde Russische Maatschappij voor Stoomscheepvaart en Handel.¹⁾

Namens de Russische staatspost vestigt de ROPi.T. een geregelde postdienst tussen Odessa en andere belangrijke havens aan de Zwarte Zee en in de Levant.

In haar handelsagentschappen worden postkantoren gevestigd. Ook geeft de ROPiT in 1865 (firma)zegels uit voor frankering van de aangeboden post.

In 1868 verschijnen de eerste Levantzegels van de Russische staatspost. De zegels zijn verkrijgbaar aan boord van de schepen en bij de agentschappen die de ROPiT langs haar route aandoet. Het vervoer van de post naar bestemmingen buiten de scheepvaartroute van de ROPiT wordt in Odessa overgenomen door de Russische staatspost.

Verzet van Turkije

Vanaf 1870 probeert Turkije de vreemde postdiensten van haar grondgebied te weren. De sultan ziet de inkomsten uit de buitenlandse correspondentie liever in eigen kas vloeien.

Op deze plaats ga ik echter niet dieper op deze vergeefse pogingen van de sultan in. Wie hierover meer wil lezen, wijs ik op mijn artikel over de posthistorie van de Levant in Perfinpost 33.

Firmaperforaties in Russische Levantzegels

De eerste perfins in Russische Levantzegels heb ik aangetroffen in zegels die in 1900 zijn uitgegeven. Voor gebruik in de Levant werden gewone Russische frankeerzegels voorzien van een opdruk in Turkse valuta (para of piaster).

De afbeelding toont enkele Levantzegels met de perfin 'BIO' van de Banque Impériale Ottomane in Constantinopel.

BIO

Het aantal bedrijven dat Russische Levantzegels heeft geperforeerd, is gering. Tot nu toe heb ik de volgende firmaperforaties gevonden:

BIO	Banque Impériale Ottomane, Constantinopel
'CL' (monogram)	Crédit Lyonnais, Constantinopel
CL/J	Crédit Lyonnais, Jeruzalem

In recente perfincatalogi wordt ook nog de perfin 'H.C.' genoemd.

De heer Hammink ²⁾ verwijst naar de heer Schwerdt ³⁾ en deze laatst plaatst een vraagteken bij deze perfin omdat hij die nooit zelf heeft gezien en omdat de oorspronkelijke melding niet meer kan worden nagetrokken.

Van andere landen heb ik wel Levantzegels met deze perfin gezien. Het poststempel op die zegels is van Samsun, een havenplaats in het noorden van Turkije aan de Zwarte Zee.

In Samsun was een agentschap van de ROPiT dus (nieuwe) vondsten van Russische Levantzegels met deze perfin blijven mogelijk.

Jubileum van de ROPiT

Het jaar 1907 is voor de ROPiT een jubileumjaar: reeds 50 jaar verzorgt de ROPiT het transport van goederen, personen en post tussen Odessa en Alexandrië (Egypte).

Speciale Levantzegels herinneren aan het jubileum van de ROPiT. In plaats van het wapen van de tsaar tonen de zegels een stoomschip en de vermelding "1857-1907".

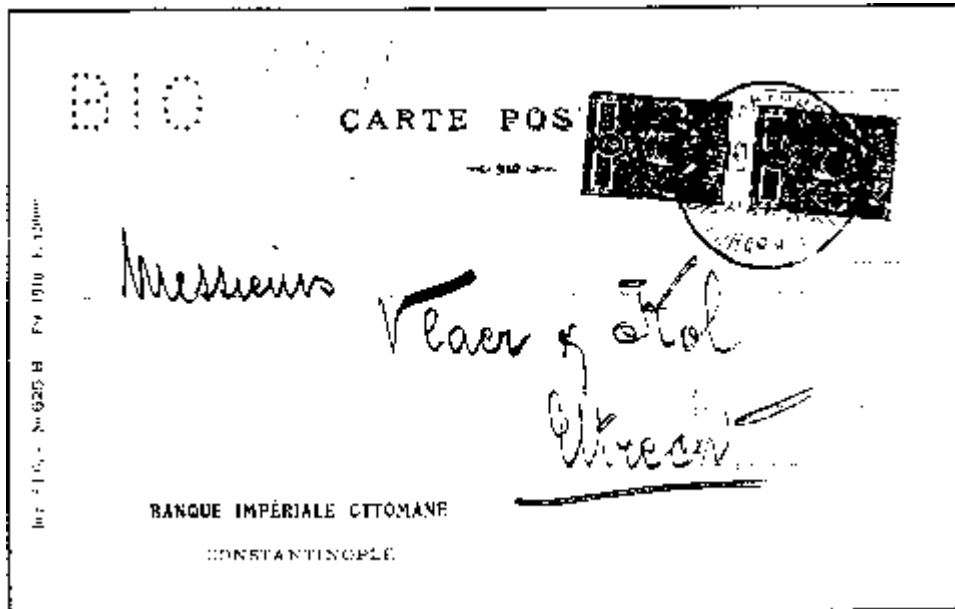
De ROPiT besluit om haar jubileum te vieren met een varende tentoonstelling waarbij alle plaatselijke notabelen en handelaren met pracht en praal zullen worden onthaald. ⁴⁾

Helaas gooien enkele zaken roet in het eten. Zo zijn er tegenslagen in de oorlog tegen Japan met grote verliezen aan Russische zijde. Ook in Odessa zelf is er onrust door muiterij van de marine. De tijd was duidelijk niet geschikt voor een feestelijke tentoonstelling.

BIO

In 1909 wordt besloten het jubileum alsnog te vieren. Eén van de schepen van de ROPiT, de Imperator Nikolai II, wordt omgetoverd tot een indrukwekkende combinatie van luxe verblijven en ruimten voor tentoonstellingsactiviteiten en ander amusement. Het schip startte een rondreis langs alle havens die de ROPiT ook in normale omstandigheden aandeed. De reis eindigde in Alexandrië op 23 januari 1910. Volgens het verhaal vloeide de wodka rijkelijk en was de consumptie van kaviaar overweldigend.

Postkaart met perfin 'BIO' (Banque Imperiale Ottomane). Het poststempel vermeldt "Constantinopel - 31-1-1911"

Situatie rond 1914

In 1913 zijn er 20 Russische postkantoren in de Levant. Het hoofdkantoor ligt in Galata, het handelscentrum van Constantinopel. Van de andere kantoren liggen er 17 langs de route van de ROPiT en 2 in andere wijken van Constantinopel: in Pera en in Stamboul. De kantoren zijn open van 8.00 tot 18.00 uur voor elke vorm van postale dienstverlening en voor iedereen, ongeacht de nationaliteit. De tarieven zijn: 10 para voor drukwerk tot 50 gram en 20 para voor postkaarten. Voor brieven: 1 piaster (=40 para) tot 20 gram en 30 para voor iedere 20 gram (of deel daarvan) extra.

Ook de in 1913 uitgegeven Romanov-zegels, met een opdruk in para of piaster voor gebruik in de Levant, komen met perfins voor. Tot nu toe vond ik deze zegels alleen met de hierboven afgebeelde firmaperforatie 'CL' van Crédit Lyonnais in Constantinopel.

Op 1 oktober 1914 worden de kantoren gesloten wegens het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog. In 1919 wordt nog één keer een Russisch postkantoor heropend in Constantinopel. Met de sluiting van dit kantoor in april 1921 komt er een definitief einde aan de Russische postkantoren in de Levant.

Russische postkantoren in China

Hier wil ik de historische terugblik beginnen in 1852. In dat jaar sloot tsaar Nicolaas I een overeenkomst met China over de wederzijdse bezorging van regeringspost.

In 1858 vestigde tsaar Alexander II een maandelijks postroute voor regerings- en missiepost via een koeriersdienst naar Peking.⁵⁾

Nog belangrijker echter was de openstelling van China voor de buitenlandse handel als gevolg van de Opium-oorlogen.

De Opium-oorlogen

Het conflict ontstond omdat de Chinese regering zich verzette tegen de groeiende invoer van opium uit Brits-Indië. De opium werd tegen zilver geleverd. Hierdoor slonk de Chinese zilvervoorraad snel. Het opiumschuiven onder de bevolking nam onrustbarend toe en vergrootte de corruptie bij het binnenlands bestuur.

De Chinese regering besloot hard in te grijpen. De douane nam grote partijen in beslag en liet deze vernietigen. Het gevolg was minder winst voor de betrokken westerse landen. Bovendien zag vooral Engeland dit optreden van China als een ernstige aantasting van haar gezag.

In 1860, na de tweede Opium-oorlog, werd China gedwongen om een aantal havens open te stellen voor de buitenlandse handel.

Via verdragen werden westerse landen toegestaan om in deze havens - de zgn. Treaty Ports - zelf de verzending van de buitenlandse post ter hand te nemen.

Deze omstandigheden als gevolg van de Opium-oorlogen hebben China's toetreding tot de U.P.U. lange tijd in de weg gestaan.

Het handelsverkeer met China en de omvang van de buitenlandse post maakten een sterke groei door. De inkomsten uit het postverkeer gingen praktisch geheel naar westerse mogendheden.

Die hadden er geen enkel belang bij deze inkomsten af te staan door China tot de Wereld Post Unie toe te laten.

De eerste zelfstandige Russische postkantoren in China dateren van vlak na de Chinees-Japanse oorlog van 1894-1895.⁶⁾

Rusland zette daarvoor twee belangrijke stappen. De eerste stap volgde vlak na de Chinees-Japanse oorlog, die een gemakkelijke overwinning was voor Japan. Als oorlogsbuit eiste Japan grote stukken Chinees grondgebied.

Rusland, Duitsland en Frankrijk hadden hierover zo hun eigen ideeën en wierpen zich op als vrienden van China. Zij dwongen Japan tot het accepteren van een financiële schadeloosstelling in plaats van het inlijven van Chinees grondgebied.

China bezat echter geen geld en Rusland bood aan om de eerste termijn voor te schieten. Voor dit doel werd de Russisch-Chinese Bank opgericht in de Russische ambassade in Parijs. De bank was feitelijk slechts een voorgevel voor de Russische regering die zo een machtig middel in handen kreeg voor haar economische en politieke belangen in China.

De tweede stap naar vergroting van haar invloed in China zette Rusland in het voorjaar van 1896 tijdens de kroning van Tsaar Nicolaas II. Voor deze gelegenheid waren veel buitenlandse hoogwaardigheidsbekleders uitgenodigd. Onder hen was de Chinese afgezant Li Hung-chang.

Rusland wilde voorkomen dat andere landen deze gelegenheid zouden aangrijpen om van China handelsconcessies te krijgen.

Daarom reisden zij Li tegemoet, ontvingen hem in Port Said op het stoomschip Rossiya (Rusland) en escorteerden hem naar Odessa en vervolgens per spoor naar Moskou.

Daar werd "in een achterkamertje" het Li-Lobanov verdrag gesloten. Dit verdrag gaf Rusland verrekende privileges in China in ruil voor militaire garanties. Het verhaal wil dat aan Li een omkoopsom van drie miljoen roebel was beloofd zodra de Russisch-Chinese Bank een concessie verleende voor de bouw van een spoorweg die Siberië met China zou verbinden.

Kort daarop opende de Russisch-Chinese Bank filialen in belangrijke plaatsen in China. De bank begon handel te drijven, belasting te heffen namens de Chinese schatkist, de bouw van spoorwegen te financieren en telegraaflijnen aan te leggen. Tegelijkertijd verkreeg Rusland handelsconcessies in Shanghai en andere havens.

De vestiging van Russische postkantoren in deze Chinese havens was een logisch vervolg op al deze ontwikkelingen.

Op 19 november 1896 werden de eerste drie kantoren geopend in de Russische consulaten in Shanghai, Chefoo en Hankow.

Firmaperforaties in zegels voor Russische kantoren in China

Tot nu toe heb ik alleen firmaperforaties gevonden in postzegels die zijn afgestempeld in het postkantoor in Shanghai.

Voor frankering gebruikte men de Russische postzegels met een afbeelding van het wapen van de tsaar. De zegels dragen meestal de speciaal voor het gebruik in China aangebrachte opdruk 'China' (in Cyrillisch schrift). Soms zijn ook de gewone zegels zonder opdruk gebruikt. Deze kunnen worden herkend aan het poststempel en/of aan de firmaperforatie!

Net als bij de Russische zegels voor de Turkse Levant is slechts een gering aantal firmaperforaties bekend in de zegels voor de Russische postkantoren in China.

Ik kan de volgende melden:

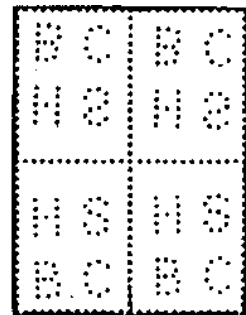
H S / B C	Hong Kong & Shanghai Banking Corp., Shanghai
K & W	Kelly & Walsh, uitgever, Shanghai
R & Co.	Reiss & Co., Shanghai

De heer Schwerdt ⁶⁾ meldt ook nog de perfin 'X.K.'. Dit is echter geen firmaperforatie maar een ambtelijke perforatie van het Russische postkantoor in Chabarovsk (X.K. = Chabarovsk Kontora).

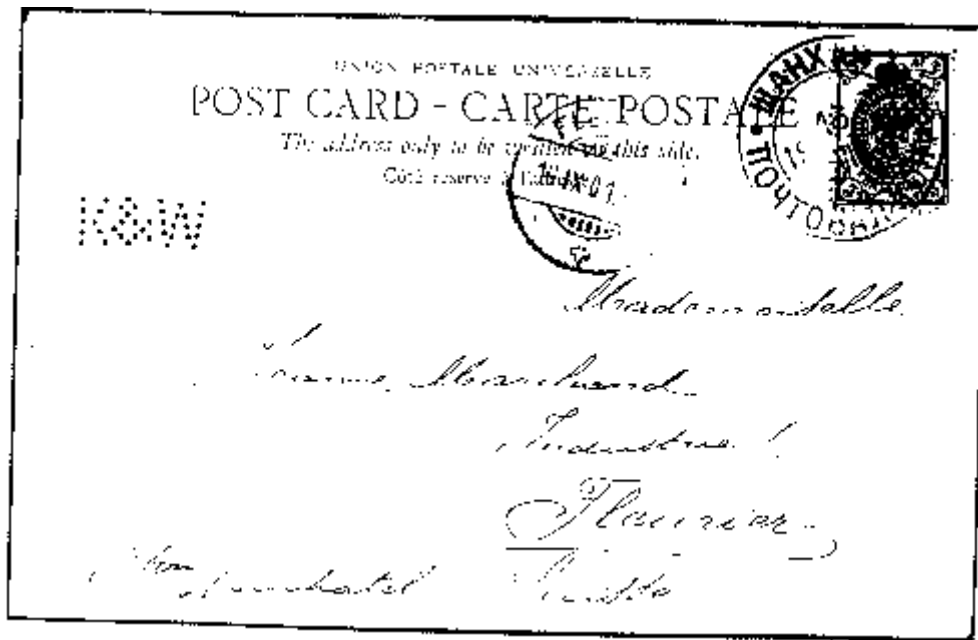
De afbeelding toont de achterkant van een blokje van vier zegels van 3 kopeken zonder de opdruk 'China'.

De perfin 'HS/BC' is van de Hong Kong & Shanghai Banking Corporation in Shanghai.

De bank maakte gebruik van een meervoudige perforator. In spiegelbeeld toont de afbeelding twee paren van onderling iets verschillende firmaperforaties.

De afgebeelde zegel van 7 kopeken heeft in Cyrillische letters de opdruk 'China'. Ook deze zegel heeft de firmaperforatie 'HS/BC' van de Hong Kong & Shanghai Banking Corporation. Het poststempel is "Shanghai / 9-10-1902"

Postkaart met de perfin 'K&W' van Kelly & Walsh, Shanghai. Poststempel "Shanghai / 18 VIII 1901" (coll. M. Werner)

Toen de Eerste Wereldoorlog uitbrak was het aantal Russische postkantoren tot 30 gegroeid. In de herfst van 1920 werden de meeste kantoren gesloten. Als laatste gebeurde dit met het postkantoor van Shanghai op 27 november 1920.

D. Scheper, Hogeland 1, 2264 JX Leidschendam.

Noten:

- ¹⁾ R.O.P.i.T. = *Russkoie Obshtchestwo Parschodstwa i Torgowli*.
- ²⁾ *Perfins van Levant en Turkije (1997)*, R.). Hammink
- ³⁾ *The World Perfins Catalog, Asian section (1996)*, R.). Schwerdt
- ⁴⁾ *Zie British Journal of Russian Philately no.33 (1963)*
- ⁵⁾ *Zie British Journal of Russian Philately no.10 (1952)*
- ⁶⁾ *Zie British Journal of Russian Philately no.71 (1991)*